

Na margo súťažných prác...

Vo štvrtok 4. decembra 2014 sme slávnostne ocenili víťazov 46. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže JAŠÍKOVE KYSUCE, opäť sa zavŕšilo jedno kolo, do ktorého sa zapojili mladí súťažiaci s utajovanou či neskrývanou nádejou, že sa zaradia medzi sľubných prozaikov, a mne – ako členke odbornej poroty – pripadla úloha zaujať na záver zovšeobecňujúce hodnotiace stanovisko.

Na samom začiatku treba zdôrazniť, že pod výber jazykových prostriedkov mládeže sa čoraz väčšmi podpisuje príval anglicizmov a slovných spojení typických skôr pre angličtinu, eventuálne francúzštinu, z hľadiska slovenčiny krkolomných vetných konštruktov prešpikovaných jednak sponovými a pomocnými slovesami, zbytočne haticami dejový spád (Problém bol v tom, že sme meditovali nad tým, že... jej meno bolo = *volala sa*; keď už bola noc = *keď sa zotmelo, zošerilo*; budú vedení modrým drakom = *povedie ich modrý drak*), namiesto plnovýznamových sloviess príznačných pre činný rod, ktorý sa preferuje v umeleckom štýle, a jednak pre náš jazyk atypickými ukazovacími a privlastňovacími zámenami (udierali si do svojich slabín = *udierali si do slabín*; ďakujem za vašu poctu = *ďakujem vám za poctu*; vyfúkne dym do jeho tváre = *vyfúkne mu dym do tváre*; najmä po tom, čo som = *najmä odkedy som...* s tým, že... aj bez toho, aby... vzhľadom k tomu, že...), čo v nejednom prípade vyznieva ako nezvládnutý preklad, respektíve nevydarený výtvor, ale otázne ostáva, či možno mladým ľuďom zazlievať, že si berú za vzor skôr moderátorov z komerčných televízií než literátov, ergo tvorcov umelecky hodnotných diel, keď súčasní demokratickí lingvisti, ktorí nahradili niekdajších jazykových puristov, vzorne dohliadajúcich na našu rodnú reč a dôkladne ju očisťujúcich od bohemizmov, v úsilí skúmať živý jazyk benevolentne prižmurujú oči nad redaktormi, hanobiacimi slovenčinu v masmédiách, a poľahky kodifikujú slovgličtinu.

Začínajúci autori by si mali nájsť čas na hodnotnú literatúru a postupne cibriť jazykový prejav, ak chcú dodať svojim prácam umelecký nádych a vstúpiť do literatúry (vôbec im nezaškodí aspoň občas nazrieť do elektronického Slovníka slovenského jazyka *Slex99*, ktorý obsahuje aj synonymické slová), mali by pozvoľna odbúravať ortografické nedostatky a zvládnuť nielen zradný nominatív plurálu (neboli chamtivý, nejaký papalášovia, kompletní tím, na liečený!!!), mali by sa vyvarovať slovesných podstatných mien (buchnutie päťou do stola = *buchot*, či dupnutie = *dupot*; dotýkanie = *dotyk*), neohrabaných vetných konštruktov a upriamiť pozornosť na precízny výber najvýstižnejších výrazov (nenájde si čas na to, aby porozmýšľala nad tým, že... = *nenájde si čas na úvahu o...* kameň narazil do steny a skotúľal sa

mu rovno do čela = *udrel ho* alebo *vletel mu rovno do čela*; tvár jej začínali lemovať prvé vrásky = *pretínať*, lebo tvár lemujú vlasy, šatka a pod.; opravím výklad, aby nebol viac rozbitý = *dám zaskliť rozbitý výklad*; niečo, čo kynožilo ľudí, ale ožívalo figuríny = *oživovalo*; nové oblečenie, ktorým sa ošacovali = *sa ošatili* alebo *ktoré si natiahli*, lebo ošacovať je honorový výraz zodpovedajúci významu ohodnotiť, oceniť; čo bolo tmavé, stávalo sa svetlé = *bledlo*, čo bolo svetlé, stávalo sa tmavé = *tmavlo*; robiť kroky dozadu = *ustupovať*; nikdy inokedy, než len teraz v lete = *nikdy predtým, až teraz...* keď stále keď a stále to pokračuje = *keď to stále a stále pokračuje*), mali by eliminovať anacolút z vetnej stavby (ja, veľmi skúsený klamstvami = *v klamstvách*; nazrela do jeho izby s nejakou zámenkou = *nazrela mu do izby pod nejakou zámenkou*; myšlienky sa mi neustále vracali na náš posledný rozhovor = *k nášmu rozhovoru*), respektíve kontamináciu väzieb (zrejme tomu vôbec nechápem = *to vôbec nechápem* alebo *tomu vôbec nerozumiem*), usilovať sa o vyváženú kompozíciu, dômyselné básnické prívlastky (epiteton ornans), ozdobné metafory, ktoré som v textoch nachádzala iba v ojedinelých prípadoch (*smrť stála pri smetnom koši a znudene z neho vyberala zbytky môjho infarktu*; *porozhliadol som sa okolo po nejakom peknom dievčisku s očami ako žiletka, či by som si na jej pohľade nemohol podrezať krk*; *život a rozum si gumovali lacným alkoholom*; *keby slnko malo ruky, ťukalo by si na čelo*; *cítim sa nad koalú*; *obloha je sivá ako televízna obrazovka naladená na mŕtvý kanál*; *tučnej, otravnej účtovníčke prevísali šunky v šatách o dve čísla menších*; *ja sám som bol vyklepaný ako horizontálne visiaci rezeň*), mali by uprednostňovať svojrázne vetné konštrukcie poukazujúce na ich autorskú originalitu (*niekedy si viem dokonca presne vypočítať mieru nenávisťi umocnenú konštantou látkového množstva vykrátenou číslom pi*; *ak by som mal všetky svoje symptómy vyjadriť zložitým fyzikálnym vzorcom, asi by som si vybral vzorec akcie – reakcie alebo ešte ten o odpore a Ohmovom zákone*), aby upútali aj formálnou stránkou svojich prác, ktorá je neoddeliteľnou a rovnocennou súčasťou obsahovej (dejovej) stránky.

Zo šesťdesiatich piatich prác sme mohli oceniť pätnásť, a tak sa mi na záver žiada aspoň sprostredkovane prihovoriť víťazom a venovať ich prozaickým výtvorom pár poznámok. Prvú cenu sme udelili Tomášovi Gerberymu za poviedku *Occamova britva* vzhľadom na zmysluplný dialóg, ktorý sa mu podarilo rozvinúť medzi otcom a dcérou trpiacou Aspergerovým syndrómom a ktorý náležite dopĺňa vyvážená kompozícia; prvú prémii získal Pair Dürer za krátku prózu *Veža z pečiva*, v ktorej figurujú špecifické metafory (vábivé vývesné tabule ceriace vnady svojich kriedových nápisov s denným menu; v mestskom parku, veľkom zelenom fetovisku tohto utešeného umierakova), i keď jej názov vôbec nekorešponduje s obsahom; druhá prémia sa ušla Kataríne Želinskej za poviedku *Audrey*, v ktorej výstižne stvárnila nepretr-

žitú reprízu životných zákonitostí, premietajúcich sa do medziľudských a partnerských vzťahov, a ktorú zakončila vydarenou pointou; tretia prémia putovala Petrovi Hofericovi za krátku prózu *na poslednej strane stráca hrdina vieru a umrie*, poprestýkanú veršami a okorenenú expresívnymi, ergo subštandardnými výrazmi (poézia je bezlepková žbrnda; tma už zožrala väčšinu oblohy) s prihliadnutím na poviedku *z poslednej izby na štvrtom poschodí* s bohémskym nádychom, vzhľadom na osobitú štylizáciu a zmysel pre pointu napriek určitým formálnym chybičkám (chýbajúce čiarky). Čestné uznanie si vyslúžili Branislav Uhrecký za krátku prózu *Znova*, ktorému nemožno uprieť dobrú pointu naznačujúcu únavný stereotyp, navzdory už vyššie spomínaným formálnym nedostatkom a hovorovému štýlu, ktorý obstojí nanajvýš v dialógoch; Eva Polczik za úvahu o ľudských zmysloch a biologických funkciách (*Hmat*) napriek rušivo pôsobiacim ukazovacím zámenám, sponovým slovesám a slovesným podstatným menám; Dominik Oravec za kompozične zvládnutú poviedku *Vločky istoty*, v ktorej sa dramaturgickým oblúkom vracia k začiatku; Samuel Ondrija za miniatúru *Koaly milujú eukalyptus*, v ktorej ma upútal zaujímavými vetnými konštrukciami (začala sa cítiť pod psa; rovnako ako sa Peter prestával cítiť nad koalu), i keď ju nečakane uťal; Patrícia Chnúriková za dve verzie príbehu neobyčajného, vnímavého dievčaťa pod názvom *Modrý dáždňik*, v ktorom načrtla sondu do obvyčajnej rodiny; Ľudmila Zimmermannová za miniatúru *Reali(s)ta* na tému novodobých medziľudských vzťahov, z ktorých sa vytráca osobný kontakt; Eva Lacová za *Snenie*, teda príbeh nešťastnej ženy po potrate s neverným manželom na krku; Michaela Brtková za osobitú poviedku *Sandra* o dievčati, do ktorého sa prevtelila kamarátka; Dominika Moravčíková za prózu *Papierový kontinent*, hraničiacu s novelou a ozvláštnenú dialektom i češtinou v priamej reči; Viliam Nádaskay za schopne zoštylizovanú poviedku *A napísal teda niečo?*, v ktorej hlavný hrdina uvažuje o živote, o zatiaľ nenapísanom románe.

Z neocených súťažiacich si zaslúži pozornosť Michaela Obertová so zaujímavým príspevkom *Dátum expirácie: Predčasne* (možno by mu skôr sedel názov *Predčasná expirácia*), pôvodne horúca kandidátka na prémie vzhľadom na originálny námet navzdory chybe v názve, napriek určitým nepresnostiam a neobratným vetným konštruktom (Uvažovala nad tým, či sa jej tým...) podobne ako Silvia Budayová za kultivovanú, i keď trochu rozvláchnu prózu *Leto v nás ostane*; o Tatiane Delinčákovej, ktorá má na svoj vek (desať rokov) skutočne nevídanú štylistiku, ak si, pravda, odmyslím cudzí zásah do formálnej úpravy, o štrnásťročnej Kristíne Kissíkovej a Karolíne Fritzovej (s dojímavou láskou k zvieratám a tendenciami k prakticky už zabudnutým bohemizmom) i osemnásťročnej Janke Kolenovej sa s najväčšou pravdepodobnosťou ešte dopočujeme, ak sa nedajú znechutiť a budú rozvíjať svoj talent; stručná rozprava *Čo sa dialo v našej Trnave v období baroka* od Moniky Mičudovej sa vymyká z rámca prózy,

tak ako publicisticky spracovaný príbeh *O jednom droťárovi*, pretkaný dialektom (Idzte si, idzte, tak šumne po kraji cesty, aby ste do škarpy nespadli) a predurčený na uverejnenie v niektorých regionálnych novinách; Lienočka s nadhľadom opísala strasti a slasti materskej dovolenky, jej zážitky majú napriek prechodníkom spád a pokojne by mohli uzrieť svetlo sveta v daktorom ženskom magazíne, čo sa týka aj príbehov *Nedokončený orgazmus* od Kataríny Lorenčíkovej, *Moja je pomsta* od Miloslava Marčoka a najmä poviedky *Prísne tajné* od Andrey Chrastinovej, ktorá zachytila dojemný osud pätnásťročnej siroty šikanovanej v škole; mladučký gymnazista Karol Rudolf Pozsonyi a autor s krycím menom LexNarratorPlayer by zas svojimi poviedkami pravdepodobne prerazili v časopise zameranom na fantastiku; na slušnej žurnalistickej úrovni sa odvíja aj *Úradník* od S. Ploíga a *Malá nočná služba* doktora Joža závislého od alkoholu, ktorý už dávno rezignoval na lekárske poslanie, od Michala Mitrika (názov evokuje Mozartovu Malú nočnú hudbu alebo Malú nočnú búrku od hudobnej skupiny TEAM); Terézia Kontová sa vo *Figurínach* pokúsila spracovať svojráznu tému, musí sa však riadne podkúť v štylizácii a kompozícii, rovnako sa práca vymkla z rúk Márii Tomášovej, ktorá v *Dračom trojhorí* nedotiahla osud Charin do konca, a Petrovi Šisovskému, ktorý prípad manželskej dvojice trpiacej Alzheimerom, žiaľ, obsahovo nezvládol (hodnoverný opis symptómov spomínanej choroby si vyžaduje vycibrené pozorovacie a znamenité štylistické schopnosti); morbídny príbeh o šest'násobnej vražde *Cesta na šibenicu*, ktorý autor zverejnil pod pseudonymom CityStream, pôsobí ako súčasť novely, *Cvendžiaci kov a zuniaci cimbal* od Martina Bednaříka, *Poviedka jednej cesty* od Denisy Mikušovej a *Posledný svit mesiaca* od Samuela Prílepka, ktorý sa štylizáciou približuje dokonca k románu, žiaľ, nespĺňajú podmienky súťaže v krátkej próze, keďže tvorcovia presiahli rozsah desiatich normalizovaných strán (normostrana = 30 riadkov krát 60 úderov v jednom riadku = 1800 znakov upravených v dvojitom riadkovaní!), čo však neznačí, že by sa mali dať odradiť, práve naopak, stačí si pomocou internetovej Wikipédie ujasniť rozdiel medzi jednotlivými literárnymi útvarmi (poviedka, novela i román) a v nasledujúcom kole dodržať formálne parametre.

Naostatok želim všetkým autorom veľa chuti a energie do ďalšej literárnej tvorby; už sa teším na budúročné súťažné práce!

V Bratislave 4. decembra 2014

PhDr. VLADIMÍRA KOMOROVSKÁ
členka odbornej poroty